

Fimmtudaginn 17. desember 1998.

Nr. 229/1998.

Kaupfélag Króksfjarðar

(Jóhann Þórðarson hrl.)

gegn

Ingrid Oddsdóttur

(Ingólfur Hjartarson hrl.)

Skuldamál. Hjón.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar 29. maí 1998 og krefst sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefnda krefst þess, að héraðsdómur verði staðfestur og sér verði dæmdur málskostnaður fyrir Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Svo sem fram kemur í héraðsdómi, færði áfrýjandi í febrúar 1997 alla inneign á viðskiptareikningi stefndu, að fjárhæð 342.880,61 krónu, til tekna eiginmanni stefndu, Magnúsi Helgasyni, á viðskiptareikningi hans, en þá stóðu yfir málaferli milli hans og áfrýjanda vegna launakrafna hins fyrrnefnda. Var þessi millifærsla gerð að þeim hjónum fornspurðum.

Áfrýjandi bendir á ákvæði 69. gr. hjúskaparlaga nr. 31/1993 til stuðnings sýknukröfu sinni. Í málinu liggur fyrir eitt reikningsyfirlit yfir viðskiptareikning Magnúsar Helgasonar hjá áfrýjanda. Kemur þar fram, að hann hafi skuldað áfrýjanda 1.885.799,98 krónur í lok janúar 1997. Ekkert liggur fyrir um, hvernig fjárhæðin sundurliðast. Hefur áfrýjandi ekki sýnt fram á, að í henni felist skuldir, sem stofnast hafi vegna samninga, er nefnt ákvæði hjúskaparlaga tekur til. Þegar af þeim sökum verður ekki fallist á þessa málsástæðu áfrýjanda.

Ósannað er, að í viðskiptum málsaðila hafi myndast venja, sem hafi veitt áfrýjanda heimild til að nota inneign stefndu á viðskiptareikningi til skuldajafnaðar á móti kröfum, sem áfrýjandi átti á aðra aðila. Áfrýjandi hefur ekki heldur á annan hátt sýnt fram á, að hann hafi losnað undan þeirri skuld, sem um er deilt í málinu.

Með þessum athugasemdum verður héraðsdómur staðfestur um annað en málskostnað, sem áfrýjandi verður dæmdur til að greiða og ákveðinn er í einu lagi í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og segir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Héraðsdómur skal vera óraskaður um annað en málskostnað.

Áfrýjandi, Kaupfélag Króksfjarðar, greiði stefndu, Ingrid Oddsdóttur, samtals 250.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Vestfjarða 13. maí 1998.

Mál þetta höfðaði Ingrid Oddsdóttir, kt. 240345-3669, Múla, Kollafirði, Austur-Barðastrandarsýslu, á hendur Kaupfélagi Króksfjarðar, kt. 680169-2849, Króksfjarðarnesi, Austur-Barðastrandarsýslu, með stefnu, birtri 20. maí 1997.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til greiðslu 340.929,61 krónu í samræmi við stöðu á viðskiptareikningi stefnanda nr. 988700 hjá stefnda 1. janúar 1997 með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af þeirri fjárhæð frá 1. janúar 1997 til greiðsludags. Þá verði stefndi dæmdur til greiðslu málskostnaðar samkvæmt málskostnaðarreikningi lögmanns stefnanda og að teknu tilliti til skyldu lögmannsins til að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og greiðslu málskostnaðar samkvæmt málskostnaðarreikningi lögmanns síns.

Sættir hafa ekki tekist með málсаðilum.

I.

Stefnandi lýsir málsatvikum svo, að hún hafi um áramót 1989–1990 tekið við rekstri lögbylisins Múla í Kollafirði af eiginmanni sínum, Magnúsi Helgasyni, og stundað þar búskap síðan í eigin nafni. Á sama tíma hafi hún stofnað hjá stefnda viðskiptareikning nr. 988700. Reikningurinn hafi verið sérgreindur í bókhaldi stefnda. Inn á reikninginn hafi stefndi fært innlagir vegna búrekstrarins og aðrar greiðslur vegna stefnanda. Stefnandi hafi á móti tekið út af reikningnum ýmsar nauðsynjar tengdar búrekstrinum, s. s. fóður og mat og annað til heimilisnota. Á sama tíma hafi Magnús, eiginmaður sinn, unnið sem húsasmiður hjá stefnda og fengið laun og aðrar greiðslur, sem honum hafi borið, lagðar inn á eigin viðskiptareikning nr.

991980 hjá stefnda. Stefndi hafi tekið út af þeim reikningi greiðslur vegna afborgana lána, sem tekin höfðu verið í nafni Magnúsar. Árið 1994 hafi Magnús hætt að mestu viðskiptum við stefnda vegna ágreinings um launauppgjör þeirra í milli. Reikningur hans hafi þá verið í skuld. Í nóvember 1996 hafi Magnús höfðað mál á hendur stefnda til innheimtu vangreiddra launa, en áður hefði hann kafið stefnda um uppgjör með bréfi, dagsettu 16. júlí 1996. Um leið hafi stefndi tilkynnt lögmanni stefnanda í bréfi 24. s. m., að stefndi hefði tekið innstæðu stefnanda á viðskiptareikningi hennar og notað til skuldajöfnunar á reikningi Magnúsar. Með tilkynningu um debetfærslu 1. febrúar 1997 hafi stefndi síðan fært inneign stefnanda yfir á reikning Magnúsar með svohljóðandi skýringu: „v/Afstöðu hjóna til saml. rekstr. fært til að einfalda viðskfærsl.“

Stefnandi styður kröfu sína um afhendingu umstefndrar fjárhæðar samkvæmt viðskiptareikningi við almennar reglur kröfuréttar um réttar efndir og um skuldajöfnuð. Aldrei hafi verið litið svo á, að reikningur sinn og reikningur eiginmanns síns hafi verið einn og sami reikningurinn, enda hafi þau ávallt fengið sitt reikningsyfirlitið hvort frá stefnda. Þá hafi ekki tíðkast, að stefndi færði á milli reikninganna tveggja fyrr en í júlí 1996, er hann hafi einhliða og heimildarlaust tekið innstæðu stefnanda og notað til að greiða niður skuld á viðskiptareikningi eiginmannsins. Slík ráðstöfun hafi verið óheimil án samþykkis stefnanda, og beri af þeim sökum að dæma stefnda til endurgreiðslu sömu fjárhæðar.

Stefnandi reisir málskostnaðarkröfu á XXI. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, en kröfu sína um virðisaukaskatt styður hún við samnefnd lög nr. 50/1988.

II.

Af hálfu stefnda er skírskotað til þess, að stefnandi og eiginmaður hennar, Magnús Helgason, hafi rekið sameiginlega búskap á jörðinni Múla og verið í föstum viðskiptum við stefnda, aðallega vegna úttekta á vörum tengdum búrekstrinum og varningi til heimilisparfa. Árið 1990 hafi hjónin fengið að stofna nýjan viðskiptareikning, og hafi frá þeim tíma annar reikningurinn verið á nafni stefnanda, en hinn á nafni eiginmanns hennar. Innlög vegna búrekstrarins hafi verið færð á reikning stefnanda, en úttektir vegna búsins ýmist verið færðar á reikning stefnanda eða eiginmanns hennar. Báðir séu þeir viðskiptareikningar sama bú og sama heimilis, svo að samanlögð staða þeirra sýni stöðu búsins gagnvart stefnda. Stefnda hafi því verið heimilt að færa hina umþrættu innstæðu á reikningi stefnanda til skuldalækkunar á reikningi eiginmanns hennar, svo sem gert hafi verið 1. febrúar 1997. Um hafi verið að ræða nauðsynleg útgjöld vegna heimilis-

parfa hjónanna, en á þeim beri þau sameiginlega ábyrgð. Stefnandi eigi því ekki innstæðu á viðskiptareikningi hjá stefnda, og beri því að sýkna hann af kröfum stefnanda og dæma hana til greiðslu málskostnaðar.

Um lagarök vísar stefndi til almennra reglna kröfuréttar og meginreglu hjúskaparlaga nr. 31/1993 um ábyrgð hjóna vegna heimilisrekstrar o. fl., sbr. X. kafla laganna, einkum 69. gr. Kröfu sína um málskostnað styður stefndi við 129. gr. og 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

III.

Stefnandi máls þessa stofnaði viðskiptareikning nr. 988700 hjá stefnda um áramót 1989–1990. Á sama tíma átti eiginmaður hennar, Magnús Helgason, viðskiptareikning nr. 991980 hjá stefnda. Hvorugt hjónanna gekk í sérstaka ábyrgð á skuldum hins vegna stofnunar eða notkunar nefndra viðskiptareikninga. Af hálfu stefnda er því ekki haldið fram, að svo hafi verið um samið, að hann mætti millifæra innstæðu stefnanda á viðskiptareikningi hennar til skuldajafnaðar á viðskiptareikningi eiginmanns hennar, eins og stefndi sannanlega gerði 1. febrúar 1997. Þarf þó til þess samning aðila eða ótvírætt lagaboð, s. s. er að finna í 114. gr. laga nr. 75/1981 um tekju- og eignarskatt. Ætluð krafa stefnda á hendur eiginmanni stefnanda fullnægði því ekki því skilyrði skuldajafnaðar, að um gagnkvæmar kröfur sé að ræða. Stefndi getur því ekki stutt einhliða ráðstöfun sína á innstæðu stefnanda við reglur kröfuréttar um skuldajöfnuð.

Af málflutningi lögmanns stefnda við aðalmeðferð máls verður helst ráðið, að sjálf taka stefnda á innstæðu stefnanda samkvæmt viðskiptareikningi nr. 988700 styðjist við reglur X. kafla hjúskaparlaga nr. 31/1993 um skuldaábyrgð hjóna, einkum 69. gr. laganna, sem lögmaðurinn segir vera meginreglu. Ákvæði 69. gr. hjúskaparlaga hefur að geyma undantekningu frá þeirri meginreglu laganna, að hvort hjóna beri eitt ábyrgð á þeim skuldbindingum, sem á því hvíla, og getur annað hjóna ekki skuldbundið hitt með samningsgerð sinni, nema sérstaklega sé heimilað í lögum eða samningi hjóna. Í nefndri 69. gr. er ekki að finna heimild til skuldajafnaðar vegna samábyrgðar hjóna gagnvart þriðja manni. Ætluð skuld eiginmanns stefnanda samkvæmt viðskiptareikningi hans nr. 991980 gat því aldrei orðið grundvöllur einhliða skuldajafnaðar af hálfu stefnda. Breytir engu í þeim efnum, þótt sannað teldist, að eiginmaðurinn hefði notað viðskiptareikning sinn að hluta til greiðslu á matvöru og öðrum nauðsynjum til sameiginlegs heimilishalds hjónanna.

Samkvæmt framanröktu og þar sem fjárhæð málskostnaðarreiknings lögmanns stefnanda, Ástríðar S. Grímsdóttur héraðsdómslögmanns, hefur ekki verið mótmælt, ber að taka kröfur stefnanda til greina að fullu, þó

þannig, að 300 króna málagjald lögmannsins til Lögmannafélags Íslands telst ekki til málskostnaðar.

Því dæmist stefndi til að greiða stefnanda 340.929,61 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. janúar 1997 til greiðsludags. Þá greiði hann stefnanda 222.572 krónur í málskostnað. Hefur þá verið tekið tillit til þeirrar skyldu lögmanns stefnanda að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun.

Jónas Jóhannsson héraðsdómari kvað upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Kaupfélag Króksfjarðar, greiði stefnanda, Ingrid Odds-dóttur, 340.929,61 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá 1. janúar 1997 til greiðsludags.

Stefndi greiði stefnanda 222.572 krónur í málskostnað.
